

BS/91/2011

POSTAWY WOBEC

PRZESZCZEPIANIA NARZĄDÓW

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Transplantacja to przełomowa dziedzina medycyny. Przeszczepy od zmarłych lub żywych dawców umożliwiają nie tylko przedłużenie życia i poprawę jego jakości, ale także je ratują. Problemy etyczne, które często towarzyszą rozwojowi nowych obszarów nauk, pojawiają się również w przypadku transplantologii. Wraz ze wzrostem wiedzy społecznej i oswojeniem się z tą stosunkowo nową techniką leczenia, lęki i obawy wobec przeszczepiania organów powinny, jak można przypuszczać, stopniowo wygasać. Nie zmienia to jednak faktu, że niezmiernie łatwo jest tu rozbudzić emocje. Wystarczy przypomnieć atmosferę towarzyszącą oskarżeniom wobec jednego z transplantologów w 2007 roku, która najprawdopodobniej wpłynęła na spadek liczby przeszczepów od osób zmarłych i kryzys w polskiej transplantologii, który trwał przez kolejne dwa lata. Z aktualnych danych Poltransplantu wynika, że w 2010 roku ta zła tendencja została przełamana – nastąpił wyraźny wzrost liczby pobrań organów, nie tylko od zmarłych dawców, ale także nerek od dawców żywych¹.

POBIERANIE NARZĄDÓW OD OSÓB ZMARŁYCH

Mimo okresów gorszej kondycji polskiej transplantologii, społeczny stosunek do przeszczepiania narządów – a badamy go od połowy lat dziewięćdziesiątych – był i jest przychylny. Przeciwnicy nigdy nie stanowili więcej niż jedna dziesiąta ogółu ankietowanych. Z tegorocznego badania wynika², że pobieranie i przeszczepianie organów od osób zmarłych zyskuje wyższy poziom aprobaty niż w latach ubiegłych (96%, wzrost o 5 punktów w porównaniu z sondażem sprzed dwóch lat), a odsetek nastawionych krytycznie zmalał do 2% (z 6% w 2009 roku).

¹ *Biuletyn 2011* dostępny na http://www.poltransplant.org.pl/biuletyn_2011.html

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (253) przeprowadzono w dniach 2 – 8 czerwca 2011 roku na liczącej 1164 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

Czy uważa Pan(i) za słuszne przeszczepianie narządów (transplantacje narządów) pobranych od osób zmarłych, aby ratować życie lub przywracać zdrowie innym osobom?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XII 1994	III 1997	IX 2003	IX 2005	V 2007	VIII 2009	VI 2011
	w procentach						
Zdecydowanie tak	51	61	67	62	63	70	78
Raczej tak	32	26	23	25	27	21	18
TAK	83	87	90	87	90	91	96
Raczej nie	6	4	3	4	2	4	1
Zdecydowanie nie	4	3	4	3	2	2	1
NIE	10	7	7	7	4	6	2
Trudno powiedzieć	7	6	3	6	6	3	2

Pozytywny stosunek do transplantacji jest czymś powszechnym, w niewielkim stopniu zdeterminowanym przez społeczno-demograficzne cechy respondentów. Odsetek oponentów przeszczepiania narządów jest przynajmniej dwukrotnie wyższy niż przeciętny wśród osób źle oceniających własną sytuację materialną, robotników niewykwalifikowanych i rolników.

Również zgodę na oddanie własnych narządów po śmierci deklaruje zdecydowana większość respondentów, choć mniej niż w przypadku aprobaty samej idei transplantacji. Wyraża ją ponad cztery piąte dorosłych (85%, o 3 punkty więcej niż dwa lata temu), a co trzynasty (8%, o 3 punkty mniej niż w 2009 roku) nie godzi się, by po śmierci pobrano jego narządy w celu przeszczepienia innym.

Tabela 2

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na to, aby po Pana(i) śmierci pobrano z Pana(i) ciała narządy w celu przeszczepienia innym?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	IX 2003	IX 2005	V 2007	VIII 2009	VI 2011
	w procentach				
Zdecydowanie tak	59	51	51	56	63
Raczej tak	23	23	27	26	22
TAK	82	74	78	82	85
Raczej nie	5	7	6	6	4
Zdecydowanie nie	8	10	7	5	4
NIE	13	17	13	11	8
Trudno powiedzieć	5	9	9	7	7

Sprzeciw w tej sprawie nieco częściej deklarują respondenci najstarsi, najslabiej wykształceni, będący w złej sytuacji materialnej oraz bezrobotni. O ile częstotliwość udziału w praktykach religijnych nie różnicuje decyzji w tej sprawie, o tyle religijność ma na nią pewien wpływ. Stanowisko kościoła katolickiego jest przychylne medycynie

transplantacyjnej, nie zmienia to jednak faktu, że wiele obaw dotyczących przeszczepów ma źródło w myśleniu religijnym, wiąże się z wizją ciała jako czegoś świętego i potrzebą zachowania jego integralności w perspektywie zbawienia³. Zgoda na pobranie narządów po śmierci przeważa we wszystkich wyróżnionych grupach, ale odsetek sprzeciwu jest najwyższy wśród głęboko wierzących, a najniższy wśród niewierzących.

Tabela 3

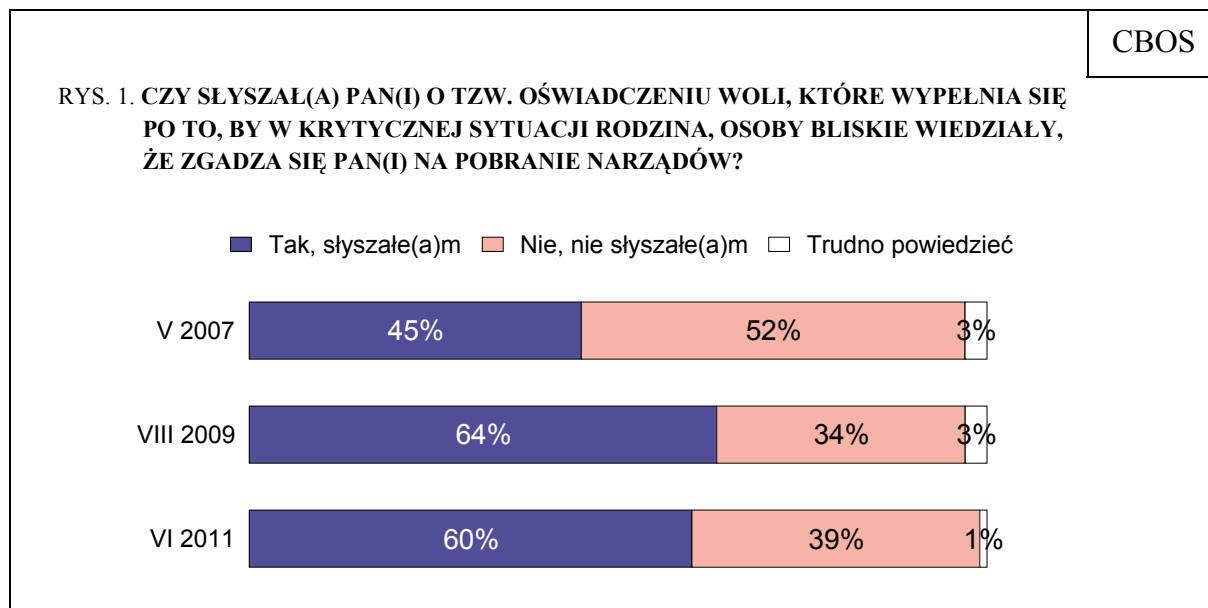
Czy zgodził(a)by się Pan(i) na to, aby po Pana(i) śmierci pobrano z Pana(i) ciała narządy w celu przeszczepienia innym?	Niezależnie od udziału w praktykach religijnych, czy uważa Pan(i) siebie za osobę:			
	głęboko wierzącą	wierzącą	raczej niewierzącą*	całkowicie niewierzącą*
	w procentach			
Tak	75	85	87	96
Nie	14	7	9	4
Trudno powiedzieć	11	8	4	0

* Dane dotyczące tych grup należy traktować ostrożnie ze względu na ich niewielką liczebność w badanej próbie

Oświadczenie woli to deklaracja, która pełni funkcję informacyjną, przede wszystkim dla bliskich osoby zmarłej. Nie ma ono mocy prawnej, ponieważ w polskich przepisach dotyczących pobierania narządów obowiązuje formuła zgody domniemanej, ale może w istotny sposób kształtować opinię rodziny na ten temat; w praktyce sprzeciw bliskich skutkuje odstąpieniem od pobrania narządów, toteż wiedza o stosunku bliskich do transplantacji jest szczególnie ważna.

O tym, że istnieje możliwość podpisania takiego oświadczenia słyszało trzy piąte ankietowanych (60%), czyli nieco mniej niż dwa lata temu. Wiedza w tym zakresie zależy w dużym stopniu od wykształcenia.

³ Zob. komunikat CBOS „Opinie o przeszczepianiu narządów”, oprac. Jacek Kurczewski, Michał Feliksiak, Warszawa, czerwiec 2007. (Przedstawiono tam wyniki pytania otwartego *Dlaczego, Pana(i) zdaniem, niektórzy ludzie nie chcą, by po ich śmierci pobrano narządy w celu przeszczepienia innym?*)

Niezależnie od wiedzy o istnieniu oświadczenia woli, niemal trzy czwarte ankietowanych (72%) twierdzi, że podpisałoby taką deklarację, a więcej niż co ósmy (12%) nie zrobiłby tego. Dwóch na stu badanych (2%) już je wypełniło.

Tabela 4

Czy był(a)by Pan(i) skłonny(a) podpisać takie oświadczenie czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	V 2007		VIII 2009		VI 2011	
	w procentach					
Zdecydowanie podpisał(a)bym takie oświadczenie	36	69	39	72	39	72
Raczej podpisał(a)bym takie oświadczenie	33		33		33	
Raczej nie podpisał(a)bym takiego oświadczenia	7	14	8	16	6	12
Zdecydowanie nie podpisał(a)bym takiego oświadczenia	7		8		6	
Już podpisał(a)m takie oświadczenie	mniej niż 1		1		2	
Trudno powiedzieć	17		11		14	

Oświadczenie woli częściej skłonni są wypełnić ankietowani, którzy słyszeli o nim przed badaniem (82% włączając tych, którzy już je wypełnili), ale również wśród pozostałych przeważa taka gotowość (63%). Relatywnie wysoki odsetek skłonnych podpisać taką deklarację, przy stosunkowo niskim odsetku odmowy, obserwujemy wśród najlepiej wykształconych i zamożniejszych respondentów. Odmowy są natomiast częstsze niż przeciętnie wśród osób najstarszych, mających wykształcenie podstawowe, źle oceniających własną sytuację materialną.

Interesował nas również stosunek respondentów do pobrania narządów z ciała bliskiej im osoby zmarłej w trzech różnych sytuacjach: kiedy wiadomo, że za życia nie miała ona nic przeciwko oddaniu narządów, kiedy była mu przeciwna i – wariant najistotniejszy, bo prawdopodobnie najczęściej występujący w praktyce – kiedy nie wiadomo, jaka była wola zmarłego. Jak wynika z deklaracji zdecydowana większość ankietowanych (87%) nie sprzeciwiłaby się transplantacji, jeśli zmarły za życia miał do niej przychylne nastawienie, a także jeśli nieznana była jego opinia na ten temat (66%); w sytuacji braku wiedzy, niespełna co piąty (18%) sprzeciwiłby się eksplantacji. W pierwszym wymienionym przypadku odnotowujemy wyższy niż dwa lata temu odsetek deklarujących brak sprzeciwu (wzrost o 6 punktów) i niemal o połowę niższy tych, którzy by oponowali (spadek z 12 do 7%). Jeśli zmarła osoba była przeciwna oddaniu narządów, ich pobraniu sprzeciwiłoby się niemal trzy czwarte badanych (73%), a więc nieco więcej niż w 2009 roku (wzrost o 5 punktów), a około jedna piąta (18%) zezwoliłaby na nie.

Tabela 5

Czy w przypadku śmierci osoby bliskiej sprzeciwił(a)by się Pan(i) pobraniu od niej narządów, aby ratować życie innej osobie, gdy wiadomo, że zmarła osoba:	Sprzeciwił(a)bym się					Nie sprzeciwił(a)bym się					Trudno powiedzieć				
	'97	'03	'07	'09	'11	'97	'03	'07	'09	'11	'97	'03	'07	'09	'11
	w procentach														
- nie miała nic przeciwko oddaniu własnych narządów	11	9	13	12	7	82	86	79	81	87	7	5	8	7	6
- nie wypowiedziała się na ten temat i nie wiadomo, jaka była jej opinia	23	23	21	22	18	60	66	63	65	66	17	11	16	13	16
- była przeciwna oddaniu narządów	74	75	67	68	73	15	18	20	23	18	10	7	13	10	9

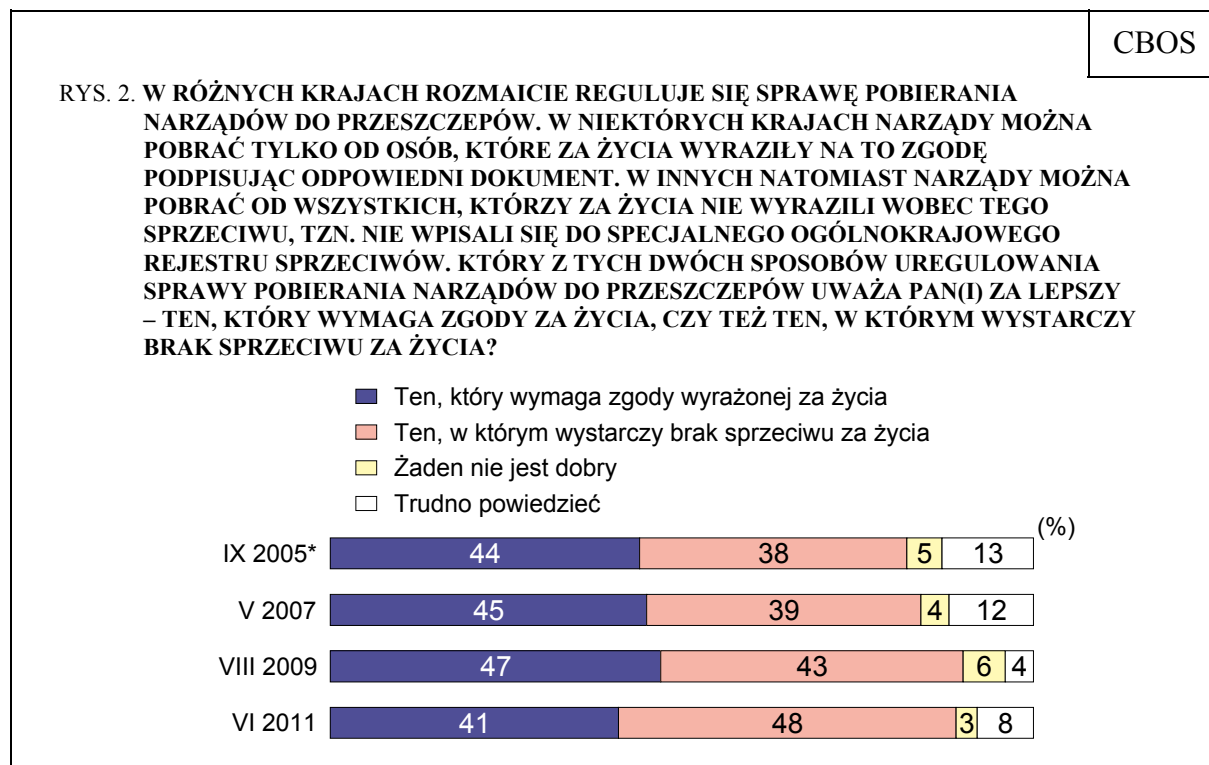
W sytuacjach, kiedy wiadomo, że zmarły za życia nie miał nic przeciwko oddaniu narządów lub też nieznana była jego postawa, we wszystkich wyodrębnionych grupach społecznych i demograficznych przeważają deklaracje mówiące o braku sprzeciwu wobec pobrania organów z jego ciała. W przypadku braku opinii zmarłego – nieco rzadziej niż przeciętnie oponowałiby najlepiej wykształceni, najwięcej zarabiający, jak również uczestniczący w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu. Jeśli zmarły był przeciwny oddaniu narządów, większość badanych we wszystkich grupach społeczno-demograficznych postąpiłaby zgodnie z jego wolą, czyli sprzeciwiłaby się pobraniu przez lekarza narządów,

natomiast odsetek tych, którzy postąpiliby wbrew woli zmarłego, w żadnej z analizowanych zbiorowości nie przekracza jednej czwartej.

PRAWO WOBEC POBIERANIA NARZĄDÓW OD OSÓB ZMARŁYCH

W ustawodawstwach państw europejskich stosowana jest zazwyczaj jedna z dwóch zasad dotyczących pobierania narządów do przeszczepów od osób zmarłych. Jest to albo zgoda domniemana – potencjalnym dawcą jest ten, kto wcześniej nie złożył sprzeciwu, albo zgoda wyrażona, która wymaga deklaracji za życia. W przypadku braku formalnie wyrażonej zgody dopuszcza się również możliwość ustalenia, na przykład przy pomocy rodziny, jaki był stosunek zmarłego do eksplantacji.

Zapytaliśmy respondentów, która z tych dwóch regulacji jest według nich lepsza. Opinie na ten temat są mocno podzielone, niemniej częściej za lepszą uznawana jest zasada, zgodnie z którą wystarczy brak sprzeciwu za życia (48%), niż ta, która wymaga wyrażenia zgody (41%). Trzech na stu (3%) twierdzi, że ani jeden, ani drugi model nie jest właściwy. Po raz pierwszy, odkąd badamy opinie na ten temat, zwolennicy zasady zgody domniemanej przeważają nad opowiadającymi się za regułą zgody wyrażonej.

* W sondażu z 2005 roku przedstawiono te modele prawne jako charakterystyczne dla dwóch państw: Austrii (wystarczy brak sprzeciwu za życia) i Niemiec (konieczna jest zgoda za życia). Respondent wybierał, który model – niemiecki czy austriacki – jest według niego lepszy

W przypadku większości analizowanych grup społeczno-demograficznych obserwujemy przewagę zwolenników zgody domniemanej. Poparcie dla odmiennego rozwiązania – zgody wyrażonej – jest relatywnie częstsze wśród najmłodszych respondentów, mieszkańców wsi, najslabiej wykształconych, uzyskujących najniższe dochody w przeliczeniu na głowę w gospodarstwie domowym, a także uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu.

Zwolennicy zasady zgody domniemanej relatywnie rzadziej niż opowiadający się za zgodą wyrażoną za życia odmówiliby oddania własnych narządów po śmierci, a także sprzeciwiliby się ich pobraniu od zmarłej osoby bliskiej, której stanowisko na ten temat nie było znane.

Tabela 6

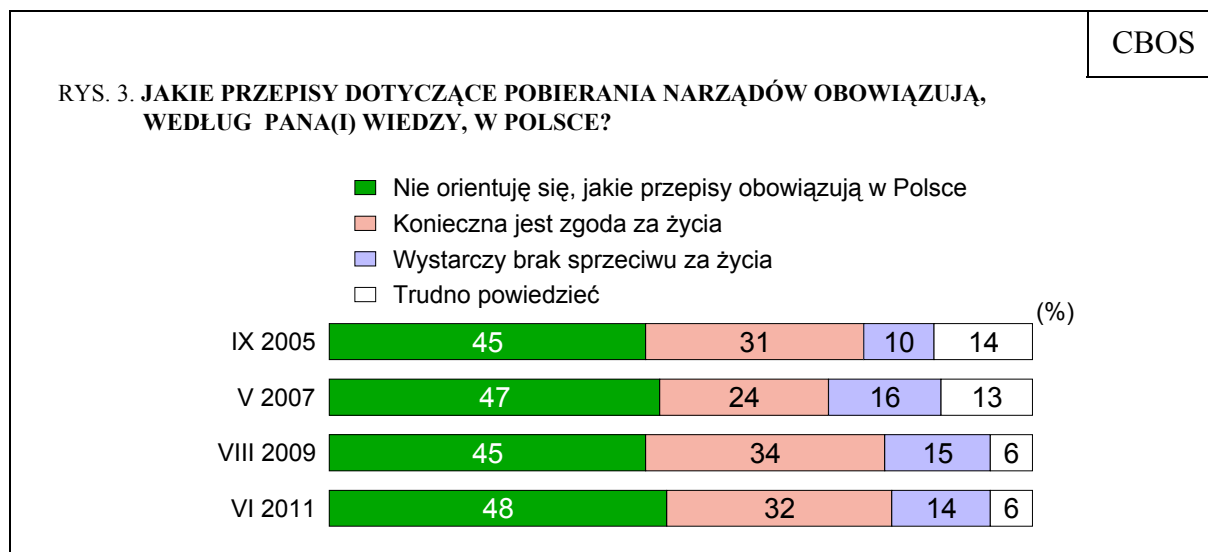
Który z tych dwóch sposobów uregulowania sprawy pobierania narządów do przeszczepów uważa Pan(i) za lepszy – ten, który wymaga zgody za życia, czy też ten, w którym wystarczy brak sprzeciwu za życia?	Czy zgodził(a)by się Pan(i) na to, aby po Pana(i) śmierci pobrano z Pana(i) ciała narządy w celu przeszczepienia innym?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ten, który wymaga zgody wyrażonej za życia	77	12	11
Ten, w którym wystarczy brak sprzeciwu za życia	95	3	2

Tabela 7

Który z tych dwóch sposobów uregulowania sprawy pobierania narządów do przeszczepów uważa Pan(i) za lepszy – ten, który wymaga zgody za życia, czy też ten, w którym wystarczy brak sprzeciwu za życia?	Czy w przypadku śmierci osoby bliskiej sprzeciwił(a)by się Pan(i) pobraniu od niej narządów, aby ratować życie innej osobie, gdy wiadomo, że zmarła osoba nie wypowiedziała się na ten temat i nie wiadomo, jaka była jej opinia?		
	Sprzeciwił(a)by m się	Nie sprzeciwił(a)bym się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Ten, który wymaga zgody wyrażonej za życia	30	49	21
Ten, w którym wystarczy brak sprzeciwu za życia	9	84	7

Niemal połowa ankietowanych (48%) przyznaje, że nie wie, jakie przepisy dotyczące przeszczepów od osób zmarłych obowiązują w Polsce, co wraz z tymi, którzy w ogóle nie potrafią ustosunkować się do tej sprawy (6%) oraz udzielającymi niepoprawnej odpowiedzi (32%), daje razem 86%. Można więc powiedzieć, że wiedza na temat regulacji prawnych, dotyczących pobierania narządów od osób zmarłych, jest bardzo mała. Jedyne nieliczni (14%) wskazują poprawną odpowiedź. Świadomość prawna rośnie wraz z poziomem

wykształcenia, co jednak nie zmienia faktu, że również wśród najlepiej wykształconych przeważają odpowiedzi wskazujące na brak wiedzy w tym zakresie.

Sprawdziliśmy również, w jakim stopniu świadomość prawna wpływa na decyzję o pobraniu narządów z ciała osoby zmarłej, kiedy nieznanym był jej stosunek do transplantacji. Okazuje się, że ankietowani, którzy wiedzą, że pobieranie narządów jest regulowane przez domniemanie zgody, częściej niż niemający takiej wiedzy, nie sprzeciwiliby się eksplantacji (83% wobec 70% wskazujących błędny model i 61% deklarujących brak wiedzy), a zaledwie 11% z nich (wobec odpowiednio 18% i 21%) nie zgodziłoby się na nią. Trzeba jednak zaznaczyć, że może to być zależność pośrednia, mająca raczej związek z poziomem wykształcenia.

ŻYWI DAWCY

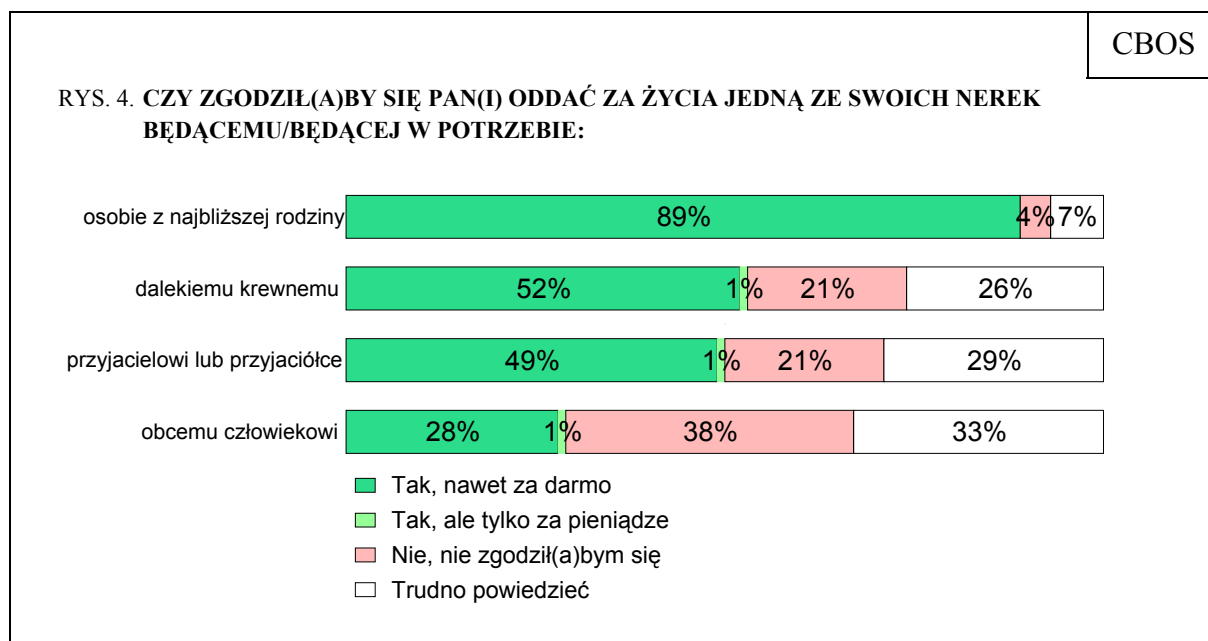
Ankietowanych zapytaliśmy także o inny wymiar transplantacji, a mianowicie o gotowość do oddania za życia jednej z nerek różnym kategoriom potrzebujących. Nie istnieje tu, jak w przypadku pobierania narządów od osób zmarłych, problem etyczny związany z respektowaniem woli zmarłego, mamy za to do czynienia z poświęceniem dla drugiego człowieka, kosztem własnego ciała i zdrowia.

Pytanie obejmowało cztery kategorie biorców: osoby z najbliższej rodziny, dalszych krewnych, przyjaciół i osoby obce. Badani mogli zadeklarować bezwarunkową gotowość do oddania nerki, warunkową – połączoną z zyskiem ekonomicznym oraz brak gotowości.

Ogromna większość badanych (89%) twierdzi, że oddałaby nerkę potrzebującej osobie z najbliższej rodziny, nieliczni (4%) nie zgodziliby się na to. Poziom ofiarności w przypadku pozostałych kręgów osób jest zdecydowanie niższy. Ponad połowa (52%) deklaruje, że byłiby skłonni oddać jedną z nerek dalekiemu krewnemu, nieznacznie mniejsza grupa (49%) wyraża taką gotowość w odniesieniu do przyjaciół. W obu przypadkach odmawia co piąty ankietowany (21%). Z deklaracji wynika, że dla obcego człowieka taki akt poświęcenia wykonałaby ponad jedna czwarta (28%), natomiast nie zrobiłoby tego blisko dwie piąte respondentów (38%). Bezwarunkową gotowość do oddania nerki niezależnie od tego, kim jest biorca deklaruje ponad jedna czwarta dorosłych (27%).

Wymiar ekonomiczny dawstwa – gotowość do sprzedania nerki – poruszany jest marginalnie, nigdy w kontekście najbliższej rodziny. Relatywnie najczęściej pojawia się on w odniesieniu do obcych biorców w wypowiedziach najmłodszych respondentów, w tym także uczniów i studentów oraz w grupie uzyskujących najniższe dochody.

Należy jednak mieć na uwadze, że deklaracje – zważywszy na specyfikę tej dziedziny – mogą znacząco różnić się od praktyki i rzeczywistego występowania postaw altruistycznych.

Najwyższy poziom altruizmu – gotowość do oddania nerki będącemu w potrzebie obcemu człowiekowi – występuje częściej niż przeciętnie u osób starszych (55-64 lata), mieszkańców dużych miast (101-500 tysięcy mieszkańców), emerytów i respondentów

deklarujących niskie zarobki na osobę w gospodarstwie domowym (od 501 do 750 złotych). Udział w praktykach religijnych nie wpływa znacząco na gotowość do bycia dawcą organu dla obcego człowieka. Można natomiast zauważyć, że jest ona nieco częstsza wśród niewierzących niż wierzących (37% wobec 27%), chociaż jednocześnie deklaracje odmowy są wśród nich na zbliżonym poziomie (odpowiednio 39 i 38%).

PERCEPCJA CIAŁA I PRZESZCZEPY

Postrzeganie ciała, stosunek do jego integralności i własności to, jak dalece możemy nim dysponować, w jakimś stopniu wpływa na postawy wobec transplantacji narządów. Z deklaracji respondentów wynika, że najrzadziej (11%) podzielana jest sakralna wizja ciała, w myśl której, jest ono integralną i nietykalną całością. Nieco więcej osób (18%) wskazuje na najbardziej liberalną koncepcję – ciało jest własnością jednostki i może ona z nim zrobić, co chce, wliczając w to również transakcje ekonomiczne. Najwięcej zwolenników (65%) ma pogląd umiarkowany, który zakłada co prawda możliwość swobodnego dysponowania ciałem, ale wyklucza wymiar ekonomiczny. Postawy te są bardzo stabilne i w niewielkim stopniu wahają się na przestrzeni lat. W stosunku do końcówki lat osiemdziesiątych najbardziej widoczna zmiana dotyczy grupy osób, które wskazują na nietykalność ciała – zmniejszyła się ona o 6%.

Tabela 8

Postęp medyczny w dziedzinie przeszczepiania różnych organów ciała ludzkiego itp. operacji doprowadził do sporu, czy człowiek może robić ze swoim ciałem co mu się żywnie podoba, np. sprzedawać lub ofiarowywać za darmo potrzebującym odpowiednie narządy. Który z wymienionych poglądów bardziej Panu(i) odpowiada?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	1988 (OBOP)	2007 (CBOS)	2009 (CBOS)	2011 (CBOS)
	w procentach			
Ciało jest własnością jednostki i jest jej prywatną sprawą, co zrobi ze swym ciałem za pieniądze lub za darmo	16	12	16	18
Człowiek może w darze ofiarowywać potrzebującemu część swojego ciała, ale nie powinno się z tego czynić handlu	61	72	70	65
Ciało jest dane człowiekowi jako nietykalna całość i nie można nim dowolnie rozporządzać	17	10	9	11
Trudno powiedzieć	6	6	5	6

Wskazania odnoszące się do dwóch skrajnych poglądów dotyczących ciała są zróżnicowane przez wiek – najmłodszy respondenci relatywnie najczęściej deklarują, że ciało jest własnością człowieka i może on z nim zrobić, co chce, a stosunkowo rzadko odwołują się do ujęcia sakralnego. Różni je ponadto udział w praktykach religijnych – o pełnej wolności dysponowania ciałem najczęściej mówią osoby niepraktykujące, natomiast sakralny sposób jego pojmowania częściej niż inni wskazują najintensywniej praktykujący (kilka razy w tygodniu). Jeszcze silniej na postawę w tym zakresie wpływa wiara religijna. Osoby niewierzące wyraźnie częściej, na tle ogółu, podzielają koncepcję pełnej swobody dysponowania ciałem (35%), a sporadycznie (3%) mówią, że jest ono człowiekowi dane i nie wolno mu swobodnie nim rozporządzać. We wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych przeważa pogląd pośredni – można ofiarowywać narządy, nie można ich sprzedawać.

A jak pojmowanie ciała wpływa na postawy wobec transplantacji? Nerkę obcej osobie stosunkowo najczęściej gotowi byłiby przekazać ci respondenci, którzy wskazują na pozbawioną wymiaru ekonomicznego swobodę dysponowania ciałem (32%), rzadziej ci, którzy opowiadają się po stronie pełnej swobody decyzji (23%), a najrzadziej uznający jego nietykalność (16%). To ostatnie podejście, w przypadku części badanych, obejmuje również nietykalność ciała po śmierci. Sprzeciw wobec pobrania narządów z ciała bliskiej osoby zmarłej, której opinia w tym zakresie nie była znana, deklarowany jest w tej grupie znacznie częściej niż przeciętnie (33% wobec 15%). Sakralna wizja ciała przekłada się również na stosunek do oddania własnych narządów po śmierci – akceptuje je 59% uznających, że ciało jest nietykalne (wobec 85% wśród ogółu dorosłych), zaś sprzeciw wyraża co czwarty (24% wobec 8% w całej populacji).

Polacy powszechnie aprobują medycynę transplantacyjną. Ogromna ich większość nie ma nic przeciwko oddaniu narządów po śmierci, jak również – co wynika z deklaracji – nie sprzeciwiłaby się eksplantacji organów z ciała zmarłej osoby bliskiej, jeśli za życia nie była ona temu przeciwna. Świadomość prawa regulującego pobieranie narządów od zmarłych jest niewielka i od lat się nie zmienia. Opinie na temat tego, która zasada regulująca pobieranie narządów od zmarłych jest lepsza, są bardzo podzielone. W tegorocznym sondażu

po raz pierwszy odnotowujemy przewagę opowiadających się za, obowiązującym w Polsce, modelem zgody domniemanej. Warto przypomnieć, że deklarowane poparcie dla tego modelu obniża też ryzyko sprzeciwu wobec pobrania narządów od zmarłej osoby bliskiej.

Opracował
Michał FELIKSIAK

A N E K S

Tabela 1

		Czy uważa Pan(i) za słuszne przeszczepianie narządów (transplantacje narządów) pobranych od osób zmarłych, aby ratować życie lub przywracać zdrowie innym osobom?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		96	2	2	1163
Płeć	Mężczyźni	95	2	3	551
	Kobiety	96	2	2	611
Wiek	18-24 lata	98	1	2	146
	25-34	99	1		236
	35-44	96	3	0	192
	45-54	96	2	1	184
	55-64	94	1	4	198
	65 lat i więcej	89	3	8	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	94	3	3	449
	Miasto do 20 tys.	97	1	2	150
	20-100 tys.	96	2	3	226
	101-500 tys.	97	1	2	189
	501 tys. i więcej mieszk.	96	1	3	149
Wykształcenie	Podstawowe	93	3	4	275
	Zasadnicze zawodowe	94	3	3	288
	Średnie	97	1	2	394
	Wyższe	99	1		207
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	99	1		102
	Średni personel, technicy	98		2	45
	Pracownicy adm.-biurowi	100			68
	Pracownicy usług	99		1	62
	Robotnicy wykwalifikowani	97	2	1	155
	Robotnicy niewykwalifik.	94	5	1	63
	Rolnicy	91	4	5	61
	Pracujący na własny rach.	99	1		50
Bierni zawodowo	Renciści	95	1	3	68
	Emeryci	90	3	7	255
	Uczniowie i studenci	99		1	93
	Bezrobotni	94	2	3	71
	Gospodynie domowe i inni	97	3		70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	98	1	0	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	96	2	2	100
	sekt. pryw. poza rolnict.	98	1	0	263
	prywatnym gosp. rolnym	95	2	3	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	97	1	2	179
	501-750	94	1	4	154
	751-1000	95	2	3	200
	1001-1500	97	1	2	179
	Powyżej 1500 zł	97	2	1	161
Ocena własnych war. mater.	Złe	92	5	3	170
	Średnie	94	2	4	550
	Dobre	98	1	1	442
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	96		4	45
	Raz w tygodniu	96	2	3	529
	1-2 razy w miesiącu	94	2	4	199
	Kilka razy w roku	97	3	1	258
	W ogóle nie uczestniczy	95	2	3	132
Poglądy polityczne	Lewica	96	2	2	179
	Centrum	97	2	1	361
	Prawica	96	1	3	329
	Trudno powiedzieć	93	3	4	294

Tabela 2

		Czy zgodził(a)by się Pan(i) na to, aby po Pana(i) śmierci pobrano z Pana(i) ciała narządy w celu przeszczepienia innym?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		85	8	7	1163
Płeć	Mężczyźni	85	8	8	551
	Kobiety	84	8	8	612
Wiek	18-24 lata	89	7	4	146
	25-34	88	2	10	236
	35-44	89	4	6	192
	45-54	84	9	7	183
	55-64	83	9	8	198
	65 lat i więcej	75	15	10	207
Miejsce zamieszkania	Wieś	80	11	9	448
	Miasto do 20 tys.	85	7	8	150
	20-100 tys.	87	7	6	228
	101-500 tys.	89	6	5	189
	501 tys. i więcej mieszk.	90	3	7	149
Wykształcenie	Podstawowe	76	15	9	276
	Zasadnicze zawodowe	84	7	8	288
	Średnie	87	6	6	392
	Wyższe	91	1	8	207
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	87	3	11	102
	Średni personel, technicy	90	6	4	45
	Pracownicy adm.-biurowi	88	4	7	68
	Pracownicy usług	86	3	10	62
	Robotnicy wykwalifikowani	88	7	5	155
	Robotnicy niewykwalifik.	79	7	13	62
	Rolnicy	80	5	15	61
	Pracujący na własny rach.	94	6		50
Bierni zawodowo	Renciści	79	10	11	68
	Emeryci	78	14	8	256
	Uczniowie i studenci	90	5	5	93
	Bezrobotni	81	13	6	71
	Gospodynie domowe i inni	91	4	5	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	88	5	7	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	86	5	8	100
	sekt. pryw. poza rolnict.	89	5	7	262
	prywatnym gosp. rolnym	82	3	15	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	83	10	8	179
	501-750	83	9	8	156
	751-1000	85	8	7	200
	1001-1500	85	9	6	179
	Powyżej 1500 zł	93	4	4	161
Ocena własnych war. mater.	Złe	80	14	5	172
	Średnie	82	9	9	548
	Dobre	89	4	7	442
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	86	6	7	45
	Raz w tygodniu	81	10	9	528
	1-2 razy w miesiącu	89	5	7	199
	Kilka razy w roku	88	6	6	259
	W ogóle nie uczestniczy	85	9	7	132
Poglądy polityczne	Lewica	85	9	5	179
	Centrum	87	7	6	361
	Prawica	88	7	6	329
	Trudno powiedzieć	77	10	13	294

Tabela 3

		Czy był(a)by Pan(i) skłonny(a) podpisać takie oświadczenie, czy też nie?				Liczba osób
		Podpisał(a)bym takie oświadczenie	Nie podpisał(a)bym takiego oświadczenia	Już podpisałem takie oświadczenie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		72	12	2	14	1162
Płeć	Mężczyźni	74	12	1	13	550
	Kobiety	71	12	3	15	612
Wiek	18-24 lata	76	9	4	11	146
	25-34	81	6	3	10	236
	35-44	80	6	2	12	192
	45-54	71	13	1	15	184
	55-64	68	14	2	16	198
	65 lat i więcej	58	23	0	19	205
Miejsce zamieszkania	Wieś	65	16	1	17	448
	Miasto do 20 tys.	72	13	1	14	150
	20-100 tys.	76	9	1	14	227
	101-500 tys.	78	9	4	8	189
	501 tys. i więcej mieszk.	80	6	4	10	149
Wykształcenie	Podstawowe	63	20		17	275
	Zasadnicze zawodowe	68	14	1	17	287
	Średnie	76	9	3	11	394
	Wyższe	85	2	3	10	207
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	82	3	3	12	102
	Średni personel, technicy	75	7	5	12	45
	Pracownicy adm.-biurowi	77	3	5	15	68
	Pracownicy usług	75	10	5	9	62
	Robotnicy wykwalifikowani	77	11	1	10	155
	Robotnicy niewykwalifik.	66	14	1	19	63
	Rolnicy	66	9	2	23	61
	Pracujący na własny rach.	90	8		3	50
Bierni zawodowo	Renciści	63	17		21	68
	Emeryci	61	20	1	17	255
	Uczniowie i studenci	77	9	3	12	93
	Bezrobotni	78	12		10	71
	Gospodynie domowe i inni	76	12	2	11	69
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	79	5	5	11	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	75	11	4	10	100
	sekt. pryw. poza rolnict.	79	7	2	12	263
	prywatnym gosp. rolnym	66	9	3	22	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	71	10	1	17	179
	501-750	70	12	2	15	156
	751-1000	72	13	2	13	200
	1001-1500	75	13	2	10	178
	Powyżej 1500 zł	81	7	5	7	161
Ocena własnych war. mater.	Złe	63	17	2	18	172
	Średnie	68	14	2	15	549
	Dobre	81	7	3	10	441
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	67	13		20	44
	Raz w tygodniu	69	13	2	16	528
	1-2 razy w miesiącu	76	10	2	12	199
	Kilka razy w roku	74	10	2	13	259
	W ogóle nie uczestniczy	76	14	3	7	132
Poglądy polityczne	Lewica	76	12	3	9	179
	Centrum	77	11	2	10	360
	Prawica	77	9	1	12	329
	Trudno powiedzieć	59	16	2	23	294

Tabela 4

		Czy w przypadku śmierci osoby bliskiej sprzeciwił(a)by się Pan(i) pobraniu od niej narządów, aby ratować życie innej osobie, gdy wiadomo, że zmarła osoba nie wypowiedziała się na ten temat i nie wiadomo , jaka była jej opinia			Liczba osób
		Sprzeciwił(a)bym się	Nie sprzeciwił(a)bym się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		18	66	16	1162
Płeć	Mężczyźni	21	67	12	550
	Kobiety	16	65	19	612
Wiek	18-24 lata	19	70	12	146
	25-34	21	70	10	236
	35-44	21	63	16	191
	45-54	15	67	17	184
	55-64	15	66	18	198
	65 lat i więcej	18	60	23	206
Miejsce zamieszkania	Wieś	21	60	19	449
	Miasto do 20 tys.	16	69	15	149
	20-100 tys.	19	66	16	228
	101-500 tys.	17	70	13	188
	501 tys. i więcej mieszk.	15	74	10	149
Wykształcenie	Podstawowe	20	58	22	276
	Zasadnicze zawodowe	15	67	19	287
	Średnie	22	64	13	393
	Wyższe	12	79	9	207
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	78	7	102
	Średni personel, technicy	25	67	7	45
	Pracownicy adm.-biurowi	19	65	16	68
	Pracownicy usług	22	65	13	62
	Robotnicy wykwalifikowani	19	66	15	154
	Robotnicy niewykwalifik.	25	65	10	63
	Rolnicy	16	55	29	61
	Pracujący na własny rach.	11	88	2	50
Bierni zawodowo	Renciści	23	54	23	68
	Emeryci	17	63	20	255
	Uczniowie i studenci	23	68	10	93
	Bezrobotni	10	64	26	71
	Gospodynie domowe i inni	16	63	20	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	19	70	11	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	20	72	8	99
	sekt. pryw. poza rolnict.	19	70	12	263
	prywatnym gosp. rolnym	17	57	26	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	23	58	20	179
	501-750	18	60	22	156
	751-1000	18	67	15	198
	1001-1500	17	71	13	178
	Powyżej 1500 zł	11	82	7	161
Ocena własnych war. mater.	Złe	22	59	20	171
	Średnie	18	62	20	550
	Dobre	17	73	10	441
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7	71	21	45
	Raz w tygodniu	19	63	18	528
	1-2 razy w miesiącu	21	64	15	199
	Kilka razy w roku	16	72	12	258
	W ogóle nie uczestniczy	20	66	14	132
Poglądy polityczne	Lewica	17	72	11	179
	Centrum	19	67	14	360
	Prawica	18	69	13	329
	Trudno powiedzieć	19	56	25	295

Tabela 5

		W różnych krajach rozmaicie reguluje się sprawę pobierania narządów do przeszczepów. W niektórych krajach narządy można pobrać tylko od osób, które za życia wyraziły na to zgodę podpisując odpowiedni dokument. W innych natomiast narządy można pobrać od wszystkich, którzy za życia nie wyrazili wobec tego sprzeciwu, tzn. nie wpisali się do specjalnego ogólnokrajowego rejestru sprzeciwów. Który z tych dwóch sposobów uregulowania sprawy pobierania narządów do przeszczepów uważa Pan(i) za lepszy – ten, który wymaga zgody za życia, czy też ten, w którym wystarczy brak sprzeciwu za życia?				Liczba osób
		Ten, który wymaga zgody wyrażonej za życia	Ten, w którym wystarczy brak sprzeciwu za życia	Żaden nie jest dobry	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		41	48	3	8	1163
Płeć	Mężczyźni	39	51	2	7	550
	Kobiety	42	45	4	9	613
Wiek	18-24 lata	52	42	2	4	146
	25-34	41	54	2	3	236
	35-44	37	56	3	4	191
	45-54	44	45	4	7	184
	55-64	41	47	2	9	198
	65 lat i więcej	34	41	4	21	207
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	41	2	10	449
	Miasto do 20 tys.	37	57	3	3	150
	20-100 tys.	37	50	3	10	228
	101-500 tys.	43	44	3	10	188
	501 tys. i więcej mieszk.	30	62	4	4	149
Wykształcenie	Podstawowe	43	39	2	16	276
	Zasadnicze zawodowe	41	47	4	8	287
	Średnie	43	51	2	4	394
	Wyższe	35	56	4	5	207
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	41	54	4	1	102
	Średni personel, technicy	27	71	2		45
	Pracownicy adm.-biurowi	39	56	2	3	68
	Pracownicy usług	39	54	3	4	62
	Robotnicy wykwalifikowani	46	46	3	5	154
	Robotnicy niewykwalifik.	46	42	3	9	63
	Rolnicy	41	45		13	61
	Pracujący na własny rach.	18	68	1	12	50
Bierni zawodowo	Renciści	32	57		11	68
	Emeryci	38	42	4	15	256
	Uczniowie i studenci	57	39	3	1	93
	Bezrobotni	47	42	1	11	71
	Gospodynie domowe i inni	44	40	8	8	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	44	51	2	3	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	39	56	3	2	99
	sekt. pryw. poza rolnict.	37	56	2	5	263
	prywatnym gosp. rolnym	44	42	2	12	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	48	43	3	6	179
	501-750	43	45	1	11	156
	751-1000	41	51	2	5	198
	1001-1500	35	54	5	6	179
	Powyżej 1500 zł	33	60	3	4	161
Ocena własnych war. mater.	Złe	36	45	3	15	172
	Średnie	43	45	3	9	550
	Dobre	40	53	3	4	441
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	50	34	3	13	45
	Raz w tygodniu	45	43	4	9	529
	1-2 razy w miesiącu	36	54	2	9	199
	Kilka razy w roku	38	53	3	7	258
	W ogóle nie uczestniczy	33	57	3	7	132
Poglądy polityczne	Lewica	42	51	3	4	179
	Centrum	43	51	2	4	360
	Prawica	40	50	3	7	329
	Trudno powiedzieć	39	40	3	17	296

Tabela 6

		Czy zgodził(a)by się Pan(i) oddać za życia jedną ze swoich nerek będącemu w potrzebie obcemu człowiekowi?				Liczba osób
		Tak, nawet za darmo	Tak, ale tylko za pieniądze	Nie, nie zgodził(a)bym się	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		28	1	38	33	1159
Płeć	Mężczyźni	28	1	37	34	549
	Kobiety	28	1	39	32	610
Wiek	18-24 lata	31	3	33	33	146
	25-34	26	1	37	37	235
	35-44	27	1	42	30	191
	45-54	17	1	39	43	184
	55-64	35	1	34	29	197
	65 lat i więcej	33	1	41	25	205
Miejsce zamieszkania	Wieś	26	2	40	32	446
	Miasto do 20 tys.	29	1	43	28	150
	20-100 tys.	27	1	37	36	227
	101-500 tys.	36		34	31	188
	501 tys. i więcej mieszk.	27		35	38	149
Wykształcenie	Podstawowe	32	2	42	25	273
	Zasadnicze zawodowe	27	1	36	36	287
	Średnie	28	1	39	32	393
	Wyższe	26	1	33	39	207
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	25	1	47	27	102
	Średni personel, technicy	20		21	59	45
	Pracownicy adm.-biurowi	22		32	45	68
	Pracownicy usług	31		39	30	62
	Robotnicy wykwalifikowani	29	2	35	34	154
	Robotnicy niewykwalifik.	30	1	42	27	63
	Rolnicy	15	4	38	43	61
Pracujący na własny rach.	25		33	42	49	
Bierni zawodowo	Renciści	21		38	41	68
	Emeryci	38	0	40	22	255
	Uczniowie i studenci	26	4	33	38	93
	Bezrobotni	30		41	30	71
	Gospodynie domowe i inni	24		44	32	69
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	26	2	39	33	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	33	1	39	27	99
	sekt. prywat. poza rolnict.	24	0	33	42	262
	prywatnym gosp. rolnym	15	2	38	45	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	27	3	45	25	179
	501-750	36	1	36	27	155
	751-1000	28	1	39	33	197
	1001-1500	28	0	39	33	179
	Powyżej 1500 zł	33	1	31	35	161
Ocena własnych war. mater.	Złe	30	1	44	25	172
	Średnie	27	1	37	35	548
	Dobre	29	1	37	33	439
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	27		41	33	44
	Raz w tygodniu	30	1	36	33	528
	1-2 razy w miesiącu	25	2	39	34	198
	Kilka razy w roku	27	1	38	34	258
	W ogóle nie uczestniczy	30	1	41	28	131
Poglądy polityczne	Lewica	33	2	37	28	179
	Centrum	28	2	39	32	360
	Prawica	29	0	40	30	328
	Trudno powiedzieć	24	1	35	40	293

Tabela 7

		Postęp medyczny w dziedzinie przeszczepiania różnych organów ciała ludzkiego itp. operacji doprowadził do sporu, czy człowiek może robić ze swoim ciałem co mu się żywnie podoba, np. sprzedawać lub ofiarowywać za darmo potrzebującym odpowiednie narządy. Który z wymienionych poglądów bardziej Panu(i) odpowiada?				Liczba osób
		Ciało jest własnością jednostki i jest jej prywatną sprawą, co zrobi ze swym ciałem za pieniądze lub za darmo	Człowiek może w darze ofiarowywać potrzebującemu część swojego ciała, ale nie powinno się z tego czynić handlu	Ciało jest dane człowiekowi jako nieetykalna całość i nie można nim dowolnie rozporządzać	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		18	65	11	6	1160
Płeć	Mężczyźni	20	63	11	6	550
	Kobiety	16	67	10	6	610
Wiek	18-24 lata	27	63	7	3	146
	25-34	20	69	8	3	236
	35-44	16	70	11	2	192
	45-54	14	70	10	6	183
	55-64	16	65	12	7	197
	65 lat i więcej	15	53	17	15	205
Miejsce zamieszkania	Wieś	17	62	14	7	446
	Miasto do 20 tys.	19	68	11	3	149
	20-100 tys.	20	61	9	10	228
	101-500 tys.	18	71	8	4	189
	501 tys. i więcej mieszk.	17	70	7	6	149
Wykształcenie	Podstawowe	16	57	15	11	274
	Zasadnicze zawodowe	16	63	14	7	287
	Średnie	20	68	8	4	393
	Wyższe	19	73	5	2	207
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	17	74	9		102
	Średni personel, technicy	16	74	4	6	45
	Pracownicy adm.-biurowi	16	77	5	2	68
	Pracownicy usług	26	57	12	5	62
	Robotnicy wykwalifikowani	22	65	11	3	155
	Robotnicy niewykwalifik.	18	66	9	8	63
	Rolnicy	10	71	6	13	61
	Pracujący na własny rach.	15	75	6	3	50
Bierni zawodowo	Renciści	15	60	18	8	67
	Emeryci	15	58	16	11	255
	Uczniowie i studenci	24	67	6	2	93
	Bezrobotni	22	63	7	8	71
	Gospodynie domowe i inni	18	63	15	3	69
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	18	73	7	1	166
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	17	65	13	4	100
	sekt. pryw. poza rolnict.	19	70	7	4	263
	prywatnym gosp. rolnym	14	72	4	10	57
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	19	60	16	5	178
	501-750	16	66	9	8	156
	751-1000	17	65	13	5	199
	1001-1500	21	64	8	7	178
	Powyżej 1500 zł	19	72	6	3	161
Ocena własnych war. mater.	Złe	18	58	13	10	170
	Średnie	17	65	11	7	550
	Dobre	19	67	9	4	440
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	14	60	22	3	44
	Raz w tygodniu	15	65	12	8	527
	1-2 razy w miesiącu	19	70	6	5	199
	Kilka razy w roku	18	66	11	4	259
	W ogóle nie uczestniczy	27	58	8	7	131
Poglądy polityczne	Lewica	21	66	8	5	179
	Centrum	19	68	11	3	361
	Prawica	17	69	10	4	329
	Trudno powiedzieć	16	57	13	14	292